

नेपाल खानेपानी संस्थान
खुला/आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम
स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : प्रशासन, तह : ७, पद : शाखा अधिकृत

पाठ्यक्रम योजनालाई निम्नानुसारका दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ :

प्रथम चरण :- लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्क :- २००

द्वितीय चरण :- अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क :- ३०

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

१. प्रथम चरण : लिखित परीक्षा (Written Examination)

पूर्णाङ्क :- २००

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या X अङ्क	समय
प्रथम	शासकीय व्यवस्था र संस्थागत ज्ञान	१००	४०	विषयगत	१० प्रश्न X १० अङ्क	३ घण्टा
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी	१००	४०	विषयगत	१० प्रश्न X १० अङ्क	३ घण्टा

२. द्वितीय चरण : अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क :- ३०

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
अन्तर्वार्ता	३०	मौखिक

द्रष्टव्य :

- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ ।
- प्रथम र द्वितीयपत्रको लिखित परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ ।
- लिखित परीक्षामा सोधिने प्रश्नसंख्या र अङ्कभार यथासम्भव सम्बन्धित पत्र/विषयमा तोकिए अनुसार हुनेछ ।
- विषयगत प्रश्नको हकमा एउटै प्रश्नका दुई वा दुई भन्दा बढी भाग (Two or more parts of a single question) वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिने छ ।
- विषयगत प्रश्नमा प्रत्येक पत्र/विषयका प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परीक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नको उत्तर सोही खण्डका उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।
- यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भएतापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम, विनियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मितिभन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।
- प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारलाई मात्र द्वितीय चरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- पाठ्यक्रम स्वीकृत मिति :- २०८२/१२/१२

नेपाल खानेपानी संस्थान
खुला/आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम
स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : प्रशासन, तह : ७, पद : शाखा अधिकृत

प्रथम पत्र - शासकीय व्यवस्था र संस्थागत ज्ञान

खण्ड (क) - (५० अङ्क)

(५ प्रश्न × १० अङ्क)

१. शासकीय व्यवस्थाका विविध पक्षहरू

- १.१ नेपालको संवैधानिक विकासक्रम र संविधानवाद
- १.२ नेपालको संविधान
- १.३ सरकारको कार्यक्षेत्र र भूमिका
- १.४ राज्यशक्तिको बांडफांड, शक्ति पृथकीकरण र सन्तुलन
- १.५ नेपालमा संघीय शासन प्रणाली, अन्तर सरकार व्यवस्थापन र यसको अवस्था
- १.६ सार्वजनिक सेवाको अवधारणा, आधारभूत मान्यता र विशेषता
- १.७ सरकार तथा सार्वजनिक क्षेत्रबाट प्रवाह गरिने सेवाहरू
- १.८ विद्युतीय शासन (E-Governance) र सेवा प्रवाहमा सूचना प्रविधिको प्रयोग
- १.९ सामाजिक न्याय, सामाजिक सुरक्षा र सामाजिक समावेशीकरण
- १.१० विद्युतीय अपराध (Cyber crime), मिलेमतो (Cartelling), एकाधिकार (Monopoly), भ्रष्टाचार र मुद्रा निर्मलीकरण (Money Laundering)

२. सार्वजनिक प्रशासन र व्यवस्थापन

- २.१ सार्वजनिक प्रशासनको अर्थ र उद्देश्य र महत्व
- २.२ व्यवस्थापनका सिद्धान्त र यसका नवीनतम प्रवृत्तिहरू
- २.३ मानव संशासन व्यवस्थापन
- २.४ व्यवस्थापनका विविध पक्षहरू : उत्प्रेरणा, मनोबल, नेतृत्व, निर्णय प्रकृया, संगठनात्मक व्यवहार, समूहकार्य, समूह गतिशीलता र कार्य संस्कृति
- २.५ संस्थागत सुशासन र संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व
- २.६ सेवा प्रवाहमा तटस्थता, प्रतिबद्धता र पारदर्शिता
- २.७ सुशासन, नैतिकता, सदाचार र व्यवसायिकता
- २.८ सार्वजनिक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मुल्यांकन

खण्ड (ख) - (५० अङ्क)

(५ प्रश्न × १० अङ्क)

३. संस्थागत ज्ञान

- ३.१ नेपालमा सार्वजनिक संस्थान
- ३.२ नेपाल खानेपानी संस्थानको उद्देश्य, संगठनात्मक संरचना, प्रमुख कार्य तथा सेवा क्षेत्र
- ३.३ पानीका विभिन्न श्रोत, श्रोत संरक्षणका उपाय तथा उपलब्ध श्रोतको दिगो उपयोग, भूमिगत तथा आकाशे पानीको प्रयोग
- ३.४ घरायसी, व्यवसायिक तथा ठूलो परिमाणमा पानी प्रशोधनका विधि
- ३.५ पानीको कारण हुन सक्ने रोगव्याधी तथा सो को रोकथामका उपाय
- ३.६ पानीजन्य विपद् र सो को व्यवस्थापन
- ३.७ नेपालमा खानेपानी व्यवस्थापनमा प्रयोग गरिएका मोडेल

नेपाल खानेपानी संस्थान
खुला/आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम
स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : प्रशासन, तह : ७, पद : शाखा अधिकृत

- ३.८ खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धित क्षेत्रमा भएका असल अभ्यास, निकायगत समन्वय र सम्बन्ध
- ३.९ दिगो विकास लक्ष्य, खानेपानीको गुणस्तरमान र नेपालमा पानीको गुणस्तर
- ३.१० World Water Council र International Water Association

४. सेवासँग सम्बद्ध कानून

- ४.१ राष्ट्रिय खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता नीति, २०८०
- ४.२ नेपाल खानेपानी संस्थान ऐन, २०४६
- ४.३ नेपाल खानेपानी संस्थानको कर्मचारी सेवा शर्त सम्बन्धी विनियमावली, २०८१
- ४.४ खानेपानी तथा सरसफाई ऐन, २०७९ र खानेपानी तथा सरसफाई नियमावली, २०८१
- ४.५ खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड ऐन, २०६३
- ४.६ राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड, २०७९
- ४.७ खानेपानी तथा सरसफाई सेवा महशुल तथा सेवा शुल्क (निर्धारण सम्बन्धी) कार्यविधि, २०८१
- ४.८ वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७
- ४.९ सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४
- ४.१० आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७
- ४.११ उपभोक्ता हित संरक्षण ऐन, २०७५
- ४.१२ सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) ऐन, २०६४ तथा नियमावली, २०६५
- ४.१३ सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ तथा नियमावली, २०६५
- ४.१४ भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९

नेपाल खानेपानी संस्थान
खुला/आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम
स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : प्रशासन, तह : ७, पद : शाखा अधिकृत

द्वितीय पत्र - सेवा सम्बन्धी
खण्ड (क) - (५० अङ्क)
(५ प्रश्न × १० अङ्क)

१. संगठन विकास र मानव संसाधन व्यवस्थापन

- १.१ संगठन: अवधारणा, गठनका आधार, प्रकार, निर्माण तथा संरचना
- १.२ कर्मचारी व्यवस्थापनका पक्षहरू: भर्ना, छनौट, पदस्थापन, सामाजिकीकरण, विभागीय कारवाही, मौद्रिक तथा गैरमौद्रिक सुविधा
- १.३ मानव संसाधन अभिलेख (Human Resource Inventory) र मानव संसाधन सूचना प्रणाली (Human Resource Information System)
- १.४ कार्य सम्पादन मूल्यांकन, कार्य सम्पादन करार र कार्य सम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन प्रणाली
- १.५ तालिम, अनुसन्धान र विकास
- १.६ गुनासो सुनुवाई (Grievance Handling) - अवधारणा तथा गुनासो सुनुवाई संयन्त्र
- १.७ ट्रेड युनियन र सामुहिक सौदावाजी (Collective Bargaining)
- १.८ व्यवस्थापन सूचना प्रणाली
- १.९ उत्प्रेरणाको सिद्धान्त र कर्मचारी प्रशासनमा उत्प्रेरणाको भूमिका .
- १.१० कर्मचारीतन्त्र र यसको कार्य संस्कृति
- १.११ कार्य विश्लेषण (Job Analysis): कार्य विवरण, कार्य विशिष्टीकरण, कार्य मूल्याङ्कन, कार्य पुष्टिकरण, कार्य सम्पादन मापदण्ड र संगठन तथा व्यवस्थापन (ओ एण्ड एम) पद्धति

२. विविध व्यवस्थापकीय पक्षहरू

- २.१ कार्यवोभ्त तथा तनाव व्यवस्थापन, समय व्यवस्थापन, द्वन्द्व व्यवस्थापन, जोखिम व्यवस्थापन, परिवर्तन व्यवस्थापन
- २.२ वार्ता र सम्झौता (Negotiation) - अवधारणा, सीप तथा रणनीतिहरू
- २.३ मानवीय मूल्य, सदाचार, नैतिकता, ईमान्दारिता र व्यवसायिकता
- २.४ सार्वजनिक उत्तरदायित्व, जवाफदेहिता र पारदर्शिता
- २.५ जनसम्पर्क र मिडिया समन्वय
- २.६ आन्तरिक नियन्त्रण, वित्तिय जोखिम तथा आर्थिक अनुशासन
- २.७ सार्वजनिक खरिद व्यवस्थापन
- २.८ व्यवस्थापन परीक्षण र कार्यमूलक लेखा परीक्षण

खण्ड (ख) - (५० अङ्क)
(५ प्रश्न × १० अङ्क)

३. विकासका आयाम र पक्ष

- ३.१ विकासको अवधारणा र यसका नवीनतम उपागमहरू
- ३.२ विकासका आयामहरू- मानव विकास, गरिबी निवारण, जलवायु परिवर्तन, लैंगिक सवाल, विश्वव्यापीकरण, समावेशी विकास, आर्थिक कुटनीति
- ३.३ विविधता व्यवस्थापन
- ३.४ नेपालमा योजनावद्ध विकास र चालु आवधिक योजना
- ३.५ योजना/परियोजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्यांकन
- ३.६ दिगो विकासको अवधारणा तथा नेपालमा दिगो विकासका प्रयास र चूनौती
- ३.७ विपद संवेदनशील विकास र हरित विकासको अवधारणा

नेपाल खानेपानी संस्थान
खुला/आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम
स्तर : अधिकृत, सेवा : प्रशासन, समूह : प्रशासन, तह : ७, पद : शाखा अधिकृत

४. सार्वजनिक वित्त

- ४.१ नेपालको अर्थ व्यवस्थाको स्वरूप, प्रवृत्ति र विशेषता
- ४.२ नेपालका आर्थिक विकासका पक्षहरू: कृषि, पर्यटन, पूर्वाधार, पर्यावरण संरक्षण, वैदेशिक रोजगारी, विप्रेषण
- ४.३ नेपालको आर्थिक, वित्तीय र मौद्रिक नीति
- ४.४ सार्वजनिक वित्तीय उत्तरदायित्व र जिम्मेवारी
- ४.५ बजेटको सैद्धान्तिक पक्ष तथा नेपालमा बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन
- ४.६ सार्वजनिक संस्थान स्रोत परिचालनको अवस्था र चुनौतीहरू
- ४.७ विश्व बैंक, एशियाली विकास बैंक, एशियाली पूर्वाधार लगानी बैंक (AIIB) र नेपालसँगको सम्बन्ध
- ४.८ संयुक्त राष्ट्र संघ (UNO), युरोपियन युनियन EU), सार्क (SAARC)
- ४.९ विश्व व्यापार संगठन (WTO) र क्षेत्रीय व्यापार प्रणाली - SAFTA, BIMSTEC